

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО КРАЇН-УЧАСНИЦЬ РУХУ НЕПРИЄДНАННЯ АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ (60–90-ті роки ХХ ст.)

Питанням економічної співпраці на міждержавному та регіональному рівнях Рух неприєднання приділяв увагу з Першої конференції голів держав і урядів позаблокових країн (м.Белград, 1–6 вересня 1961 р.). Зокрема, у підсумковому документі "Декларації голів держав і урядів країн Неприєднання відзначено, що "...кожна держава повинна володіти власними природними багатствами і в інтересах народу використовувати їх, а також сприяти розвитку міжнародної економічної кооперації"¹. Однак, у зв'язку з тим, що Рух неприєднання не був організаційно сильним, а також напружені міжнародні відносини на початку 60-х років ХХ століття, не дали йому змогу визначитися з економічною стратегією у цей період.

У розробці концепції економічної політики країн-учасниць Руху неприєднання виключно важливу роль відіграла конференція з питань економічного розвитку, яка відбулась в Каїрі 9–18 липня 1962 року. У її роботі прийняли участь представники 36 країн Азії, Африки, Латинської Америки і Європи. Учасники Каїрської конференції обговорили проблеми економічного розвитку і торгівлі між індустріально розвинутими державами і країнами, що розвиваються, а також підвищення ефективності економічної, науково-технічної та інформаційної співпраці позаблокових держав. Особлива увага була приділена питанням визначення ціни на сировину, а також пошуку ефективних форм співпраці. На конференції було констатовано, що економічні негаразди країн Азії, Африки і Латинської Америки викликані дискримінаційними формами зв'язків, які використовують розвинуті країни, а також внутрішніми проблемами афро-азіатських та латиноамериканських держав². З метою прискорення економічної та фінансової стабілізації, – підкреслено у Каїрській декларації, – країнам Азії, Африки та Латинської Америки вкрай необхідно урізноманітнити форми двосторонніх та багатосторонніх зв'язків³. Уже на початку 60-х років ХХ століття спеціалісти країн-учасниць Руху неприєднання передбачали співробітництво на регіональному рівні, як одне з найбільш перспективних.

Дана теза отримала дальший розвиток на Другій конференції голів держав і урядів країн Неприєднання (м.Каїр,

5–10 жовтня 1964 р.). У підсумковому документі "Програми за мир і міжнародне співробітництво" делегати 47 країн висловились за якнайшвидшу ліквідацію дискримінаційних факторів у міждержавних економічних зв'язках, а також прискорення співробітництва на регіональному рівні. Саме регіональні економічні об'єднання, – говориться у "Програмі за мир і міжнародне співробітництво", – здатні вирішити наболілі соціально-економічні проблеми країн, що розвиваються³.

Отже, уже в середині 60-х років XX століття позаблокові держави надавали важливе значення регіональній формі співпраці, як інтеграційному фактору в міжнародних економічних відносинах.

Прикладом співробітництва такого напрямку служить Асоціація країн Південно-Східної Азії – АСЕАН. Вона заснована у 1967 році і на сьогодні об'єднує Індонезію, Малайзію, Сингапур, Таїланд, Філіппіни, Бруней, В'єтнам і Лаос. Незважаючи на численні економічні, культурні та етнічні відмінності, АСЕАН – одна з найбільш економічно динамічних об'єднань. Одночасно АСЕАН політично активна асоціація, яка знаходиться у сфері інтересів США, Китаю, Японії і Російської Федерації. Разом з тим, сім країн – членів АСЕАН – Бруней, В'єтнам, Індонезія, Малайзія, Сингапур, Таїланд, Лаос – учасниці Руху неприсданья. Своім конструктивним підходом і ефективною діяльністю у врегулюванні кризових явищ Південно-Східної Азії, зокрема, проблеми Кампучії, АСЕАН, без сумніву, утвердилась і як важливий миролюбний фактор у світовому масштабі.

Свою спільну економічну діяльність АСЕАН розпочала з виконання Бангкокської декларації 1967 р. (Bangkok Declaration)⁴. Уже в преамбулі підсумкового документу підкреслена наявність спільних інтересів і проблем, значення розвитку регіонального співробітництва, відповідальність за зміцнення економічної і соціальної стабільності в Південно-Східній Азії. Тут же зазначено, що всі іноземні воєнні об'єкти, які перебувають на території країн АСЕАН, – тимчасові і можуть знаходитися там тільки за згодою держави. Іноземні бази не можуть бути використані проти іншої країни регіону.

Друга частина Декларації визначила напрямки співробітництва (сільське господарство, промисловість, торгівля, а також транспорт і комунікації). Тут же накреслено план надання допомоги в підготовці кадрів.

У третій частині Декларації розроблено механізм діяльності асоціації. Як вищий орган АСЕАН передбачено щорічні зустрічі

міністрів закордонних справ, керівництво на яких здійснюється за принципом ротатії. Крім цього, в разі потреби можуть скликатися позачергові зустрічі. Для координації діяльності АСЕАН створено Постійний комітет під головуванням міністра закордонних справ країни, у якій проходить засідання Комітету. Паралельно діють постійні комісії спеціалістів з окремих галузей виробництва. Аналіз Декларації показує, що країни-учасниці АСЕАН сформували асоціацію для захисту своїх інтересів від тиску наддержав та їх організацій.

Бангкокська Декларація – вищий юридичний документ – статут асоціації, який служить для прийняття всіх інших правових актів. Так, на її основі прийняті документи в Куала-Лумпурі "Про створення зони миру, свободи і нейтралітету в регіоні" (1971 р.), а також "Декларація про єдність АСЕАН" (1976 р.).

В обох деклараціях наскрізно проходить ідея створення в Південно-Східній Азії "... зони миру, свободи і нейтралітету"⁵. Країни АСЕАН взяли на себе зобов'язання перешкодити спробам втручання в їх справу позарегіональних держав, виробляти і відстоювати спільну позицію з проблем миру і безпеки в регіоні. Будучи доповненою іншими пропозиціями, зокрема індонезійською концепцією "національного і регіонального опору", ідеї Куала-Лумпурської декларації стали складовою частиною зовнішньополітичної доктрини АСЕАН. У 1984 році країни-члени Асоціації оголосили про перетворення Південно-Східної Азії в зону вільну від ядерної зброї. Без'ядерна ініціатива була підтримана багатьма державами, регіональними об'єднаннями та ООН. Для втілення в життя миролюбних ідей важливе значення мала Манільська декларація, прийнята на зустрічі голів держав і урядів країн-членів АСЕАН у грудні 1987 року. У підсумковому документі зазначено, що країни Асоціації відчують себе організацією, інтереси якої виходять за рамки Південно-Східної Азії. "Країни-члени АСЕАН, – підкреслено в Манільській декларації, – мають намір розвивати зв'язки не тільки в рамках Асоціації, але і в межах Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР)"⁶.

Починаючи з другої половини 80-х років, систематичними стали щорічні конференції міністрів закордонних справ країн-членів АСЕАН, США, Австралії, Японії, Канади, Нової Зеландії і Південної Кореї. У 90-ті роки до них приєднались Росія, Китай, Індія як рівноправні партнери по діалогу. Про посилення ролі АСЕАН у системі міжнародних відносин ВАТР засвідчила нарада на вищому рівні у Ванкувері (листопад, 1997 р.).

Прагнення до координації зовнішньоекономічної діяльності призвело до створення загальноасіанських комітетів з розвитку промисловості, сільського господарства, енергетики, транспорту, науки, охорони здоров'я, туризму тощо. Паралельно успішно діють неурядові організації, які здійснюють співробітництво (совоз банків, професійні організації і т. д.).

Процес інституційного розвитку АСЕАН на початковому етапі базувався переважно на політичних засадах. Починаючи з середини 70-х років, у діяльності АСЕАН посилюється елемент економічної єдності і спільності дій у стосунках з третіми країнами. Таке явище, без сумніву, співпадало з утвердженням експортної орієнтації підприємств країн-членів АСЕАН як одного із факторів прискореного і динамічного розвитку економіки країн. У 80-90-х роках в рамках АСЕАН спостерігається тенденція розширення міжзональної торгівлі, яка супроводжується високими темпами росту суспільного продукту. Доневише засвідчує, що пільгові торгові угоди і промислове кооперування – головні важелі зміцнення економічної єдності країн АСЕАН⁷.

Високі темпи економічного розвитку дають можливість країнам Асоціації виступати із спільною економічною, фінансовою, науково-технічною платформою стосовно партнерів. Досвід внутріасіанської співпраці підтверджує тезу, що АСЕАН здатна координувати спільні дії на різних рівнях. Підтвердженням цьому – угоди АСЕАН з Японією, США, СЕС та іншими світовими економічними і фінансовими інституціями.

У грудні 1990 року тодішній прем'єр-міністр Малайзії Махатхір Мохамад виступив з ініціативою створення Східно-Азіатської економічної асоціації (ВАЕГ)⁸. На його думку, до неї повинні ввійти країни АСЕАН, Японія, Південна Корея, КРН і Тайвань. Отже, ВАЕГ – задум створити "чисто азіатське" торговельне об'єднання для захисту його членів від північноафриканського і західноєвропейського протекціонізму.

Тридцятирічний досвід АСЕАН підтверджує правильність курсу на розширення регіонального співробітництва з експортною орієнтацією. Із врахуванням невідатих спроб ряду економічних об'єднань країн "третього світу", які керувались концепцією субституції імпорту, інтеграційна схема, якою керується АСЕАН, являє собою новий підхід до зміцнення економічної єдності та інтенсивності економічного розвитку. Успіхи АСЕАН засвідчують, що поглиблення економічної співпраці у регіональному контексті – найбільш оптимальний шлях реалізації стратегії країн, що розвиваються, спиратися на

власні сили. Таке співробітництво треба розглядати як перехідний етап у розбудові нового міжнародного економічного порядку (НМЕП).

Економічне співробітництво країн-членів АСЕАН можна розділити на три етапи: 1) друга половина 60-х – перша половина 70-х років; 2) друга половина 70-х – 80-ті роки; 3) 90-ті роки.

Перший етап характеризується розробкою структурних напрямів міжасіанських економічних зв'язків. Для нього характерна тенденція збільшення товарообміну між країнами асоціації, з одного боку, і формування основ взаємної зовнішньоекономічної стратегії – з другого. На даному етапі у структурі товарообміну переважали сировина і товари харчової промисловості. Зокрема, Індонезія, Таїланд, Малайзія, Сингапур експортували каучук, олово, азбест, джут, руди, сурму, шкіру, рис, каю. Одночасно вони імпортували продукцію хімічної, фармацевтичної промисловості та техніку для сільського господарства.

Найбільш характерною особливістю першого етапу є вміле використання людських і природних ресурсів для створення основи динамічного росту економіки країн-членів АСЕАН.

Другий етап позначений розробкою елементів економічної інтеграції. Імпульсом для прискореного розвитку такої політики послужили перша зустріч на вищому рівні голів держав і урядів країн АСЕАН у 1976 році. У підсумковому документі "Декларації про єдність АСЕАН" розроблено план зміцнення міжасіанських економічних зв'язків. Декларація засвідчує, що для втілення в життя такої політики вироблені два важливі принципи: поступовість і консенсус. Ці два принципи обумовили регіональну самобутність як важливий фактор загального піднесення АСЕАН. На другому етапі внутріасіанських зв'язків прискореного розвитку набула торгівля і промисловість. Країни АСЕАН доклали максимум зусиль для розвитку електронної, металообробної, нафтохімічної, кораблебудівної та деревообробної промисловостей. Швидкий розвиток названих галузей виробництва дозволив країнам асоціації розширити асортимент товарів на експорт і збільшити їх вміст.

Так, уже в кінці 80-х років країни АСЕАН експортували продукцію на 67 млрд. доларів⁹. Відбулись зміни у структурі експорту країн АСЕАН. Якщо до середини 70-х років они – головні постачальники каучуку, олова, кокосових горіхів, кофри, то уже у 80-х роках головною статтею експорту стали високоякісні і конкурентоспроможні товари електронної,

автомобільної, кораблебудівної, машинобудівної, хімічної, текстильної промисловості.

Крім цього, країни АСЕАН експортують на світові ринки кольорові телевізори і відеомагнітофони, електронні мікросхеми і напівпровідники, персональні комп'ютери, роботи і малолітражні автомобілі, кораблі і устаткування для нафтової промисловості¹⁰.

Виходячи з специфічної внутріасанівської структури економічного розвитку країн АСЕАН надзвичайно чутливо реагують на зміни у міжнародних економічних відносинах, що сталися в 70–80-х роках. Мова йде про реакцію країн-членів АСЕАН на коливання цін на нафту і нафтопродукти, підвищення процентних змін в індустріально розвинутих країнах та ін. Уже в середині 80-х років ступінь росту суспільного виробництва досяг 19% щорічно¹¹.

Другий етап економічного розвитку країн-членів АСЕАН призвів до росту їх економічного потенціалу. Зокрема, особливо високі темпи росту суспільного продукту спостерігались в Індонезії, Малайзії, Філіппінах та Сингапурі. Дану тезу підтверджують статистичні дані табл. 1.

Таблиця 1¹²

Середньорічні темпи росту ВВП, %

Країни	Роси							
	1971	1980	1981	1985	1988	1989	1990	1991
Індонезія	-	7,9	7,9	2,5	5,7	6,5	7,4	6,5
Малайзія	-	8,0	6,9	-1,0	7,6	7,6	7,0	7,5
Таїланд	-	9,9	6,3	3,5	10,8	10,8	9,9	9,2
Філіппіни	-	6,2	3,9	-4,3	6,0	6,0	5,0	6,2
Сингапур	-	9,0	9,6	-1,6	9,2	9,2	7,5	7,7

Статистичні дані свідчать про високі темпи розвитку економіки країн-членів АСЕАН. У Сингапурі вони становили 8,5 – 9,5 відсотка щорічно, що дало йому можливість за темпами росту валового продукту наблизитися до США і Японії.

Швидкий ріст економіки країн Асоціації та деяких інших держав Південно-Східної Азії висунули їх в лідери країн, що розвиваються. На початку 90-х років частка новоіндустріальних країн цього регіону становила 40% промислового експорту країн, що розвиваються, в т. ч. машин і устаткування – 46, металу – 44,

текстилю – 40 відсотків. Особливо вражачими є результати економічного розвитку Малайзії і Таїланду, в яких приріст валового продукту на душу населення останніми роками стабільно тримається на рівні 4–6 відсотків. Це ж саме стосується Індонезії, яка наблизилась за темпами економічного росту до найбільш швидко прогресуючих країн – Таїланду, Малайзії, Сингапуру і на початку 2000 року вступила в клуб високорозвинутих держав¹³. Вжиті заходи по регулюванню і структурній перебудові економіки, використані з середини 80-х років, прискорили господарський розвиток, підвищили життєвий рівень і суттєво посилили інтерес до неї з боку інвесторів капіталу. У результаті успішного виконання п'ятирічного плану розвитку господарства (1979–1984 рр.), було побудовано 150 тис. квартир для низькооплачуваних робітників¹⁴. Численність індонезців, що проживали на рівні бідності за 1976–1987 роки скоротилася у два рази і склала в кінці 80-х років 30 млн. чоловік або 17,4 відсотки населення¹⁵.

Таблиця 2¹⁶

Середньорічні темпи росту ВВП на душу населення, %

Країни	Роси					
	1981	1985	1988	1989	1990	1991
Індонезія	5,6	0,6	3,5	4,7	4,0	4,1
Малайзія	4,4	-3,6	6,2	4,9	4,1	4,6
Таїланд	4,1	1,6	10,0	8,9	7,6	6,9
Філіппіни	1,3	-6,6	3,6	3,3	2,4	3,6
Сингапур	8,3	-2,8	9,4	7,6	6,3	6,5

Отже, другий етап економічного розвитку країн АСЕАН призвів до зміни інфраструктури економіки, а відтак і експорту країн. Головними торговими партнерами країн-членів АСЕАН є Японія і США. Японія, наприклад, забезпечує за рахунок асоціації на 98% потребу природному каучуку, 96% олові, 30% мідної руди і бокситів, 13–14% нафти і нафтопродуктів, що становить 90% загального ввозу в Японію названої сировини¹⁷. США займають друге місце у торгівлі з країнами АСЕАН. Вони – суттєвий імпортер промислових товарів і сировини країн Південно-Східної Азії. Інфраструктура імпорту країн АСЕАН побудована з таким розрахунком, щоб не бути цілком залежною від торгових партнерів. Так, у випадку погіршення торгових

відносин із США справа дійшла б до закриття американського ринку, то, зрозуміло, що продукція АСЕАН була б реалізована на японському терені. Другий етап характеризується також розширенням експорту нетрадиційних товарів. Мова йде про розвиток переробної індустрії з використанням домашніх ресурсів.

Третій період економічного співробітництва країн, що розвиваються (90-ті роки ХХ ст.) ознаменований демократизацією міжнародних відносин і політичних режимів, а також глобалізацією економічних зв'язків. Мова йде про закінчення періоду "холодної війни" та розбудову нових міжнародних економічних відносин. Закінчення "холодної війни" дало додатковий потужний поштовх демократичним змінам. Упродовж лічених років десятки країн перейшли на шлях демократичних трансформацій, що не могло не вплинути на характер міжнародних економічних відносин. Побудова демократичного фасаду у формі виборів, багатопартійності привела до утвердження економічної ініціативи на ринкових засадах. Отже, відбулися еволюційно-трансформаційні процеси як у політиці, так і в економіці у світовому масштабі. Не залишилися осторонь змін і країни-учасниці Руху неприєднання. Аналіз документів Десятої конференції голів держав і урядів позаблокових країн (м.Джакарта, 1-6 вересня 1992 р.) дає підставу стверджувати, що країни Неприєднання і сам Рух також були охоплені трансформаційними процесами. Так, оцінюючи перспективу регіонально-економічного співробітництва, учасники конференції у м.Джакарта зазначили, що воно у кінцевому рахунку приведе до регіональної інтеграції, тобто, створення спільного ринку, зон вільної торгівлі та митних союзів. Регіональна економічна інтеграція, – підкреслено у підсумковому документі "Послання з Джакарти" – сприятиме глобальній економічній активності країн Азії, Африки і Латинської Америки, а сам Рух неприєднання залишиться важливим політичним і економічним чинником у формуванні нового світопорядку¹⁸.

Проблеми міжнародного економічного співробітництва були у центрі уваги роботи Одинадцятої конференції голів держав і урядів позаблокових країн (м.Картахена, 18-20 жовтня 1995 р.). На ній було відзначено, що кінець "холодної війни" – це поява ясно нового змісту у міжнародній економічній співпраці. Вкрай необхідно щоби країни-учасниці Руху неприєднання спільно з іншими державами, що розвиваються, конкретизували діалог з розвинутими країнами з метою визначення пріоритетних

форм і напрямків співробітництва, – говориться у "Заклику з Колумбі"¹⁹.

Виходячи з вимог нових світових економічних відносин, а також виконуючи рекомендації і рішення самітів керівників позаблокових держав у 90-х роках в рамках АСЕАН відбулось удосконалення інфраструктури економічних зв'язків. Країни Асоціації ввели заходів щодо змін в економічній політиці. Зокрема, взято курс на зменшення участі державного капіталу і збільшення приватного сектора в інвестиційних витратах. Паралельно більшість країн АСЕАН активно залучають іноземний капітал у розбудову економіки членів Асоціації. З цим метою створено сприятливі умови для іноземних банків, міжнародних валютних і фінансових організацій. Значні інвестиційні кошти, які вкладаються в економіку країн АСЕАН та лібералізація умов їх вкладення зумовили появу фінансових центрів і концентріцію в них валют. Зокрема, уже в кінці 80-х років Сингапур став регіональним центром грошового обміну. Цей вид співробітництва вважається одним з найбільш перспективних.

Успішно діє міжнародна група для Індонезії (ICCI), яка координує всю експортно-імпорتنу, фінансово-кредитну політику країни, а також розробляє і визначає найбільш перспективні форми співробітництва як в рамках АСЕАН, так і за її межами. Починаючи з 90-х років, Індонезія здійснює всі торгові операції та інвестиційні вклади у формі міжнародних торгів (аукціонів – М.М.). Це дає можливість ефективно співпрацювати на різних рівнях і надавати кредити на концесійних умовах. Індонезія і багато інших країн-членів АСЕАН працювали згідно з формою, яка була розроблена до 1999 року²⁰.

Удосконалення інфраструктури експорту сприяло появі спільних підприємств та єдиної торгової політики на третій ринках. Спільні підприємства утворені і з країнами-членами Руху неприєднання. Зокрема, успішно працюють такі об'єднання, як КОНИМ, UNITEK, Етола, SMELT, MERCATOR, які спеціалізуються як на торговому, так і на науково-технологічному співробітництві.

Країни-учасниці АСЕАН мають тісні науково-технічні зв'язки з державами Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії. Вони базуються на достатній стабільності у міжнародних відносинах країн цього регіону, на приблизній одностійності структури економіки та потенційних можливостях і перспективі економічного та науково-технічного

співрозвитку²¹. З метою розширення торгового обміну між країнами АСЕАН і державами Південної Азії використовується багатостороння система бартерної торгівлі, яка виключає необхідність використання резервних валют. З цією метою створена відповідна система клірингових розрахунків та механізми її втілення у життя.

З другого боку, у 80–90-х роках більшість країн Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії суттєво змінили експортну та імпорتنу політику. Зміни спрямовані насамперед на створення відповідних умов для поглиблення зв'язків на регіональному рівні. Індія, наприклад, з 1985 року імпортні операції здійснює на основі трирічних програм. Заходами цих програм передбачено режим найбільшого сприяння для продукції, яку індійська промисловість використовує для виготовлення товарів на експорт. Це в основному сировина, машини, яких в Індії недостатньо. З метою активізації експорту та здійснення кооперації з підприємствами країн АСЕАН уряд Індії прийняв ряд законів, які звільняють від податку стратегічно важливі для економіки Індії товари. Паралельно у 1985 році експортний Банк (Export-Import Bank of India – Exim Bank) відкрив експортний фонд, мета якого – активізація експортних операцій для виготовлення продукції на експорт. Незважаючи на проблеми у взаємовідносинах як з країнами Асоціації Південної Азії, так і з країнами АСЕАН, реалії і перспективи регіонального співробітництва змушують шукати шляхи стимулювання експортно-імпорتنих операцій. Починаючи з 90-х років, регіональні об'єднання розробляють довгострокові угоди, в основу яких покладено промислово-кооперативну, спільні капіталовкладення і трансфер-технології. Мова йде про співробітництво в галузі високих технологій (мікроелектроніка, автоматика, робототехніка, інформатика, біогенетика – М.М.)²². У таких зв'язках зацікавлені усі країни, які намагаються технологічно та інформативно бути незалежними від промислово розвинутих гігантів (США, Японія, Франція, Німеччина та Великобританія – М.М.). Однак на шляху поглиблення зв'язків є чимало труднощів. Це, зокрема, проблеми технологічного характеру, різного рівня економічного потенціалу, фінансових можливостей, недостатньої взаємодоповнюваності національних економік, а також неоднотипність політичних і суспільних систем.

У жовтні 1997 року відбулась фінансова криза у країнах Південно-Східної Азії. Її причиною стала ситуація, коли банки країн цього регіону взяли великі кредити в міжнародних

фінансових організаціях: Міжнародному Валютному фонді (МВФ) та Світовому банку реконструкції і розвитку (МБРР). Кредити не завжди були використані раціонально, а тому їх процентний ріст у сумарному виразі зменшився. Це призвело до нестачі доларів, щоб розрахуватися з інвесторами та процентами по кредитах. Інвестори стали шукати інші ринки для вкладення капіталу. Кризова ситуація автоматично призвела до девальвації грошових одиниць країн Південно-Східної Азії, падіння їх курсу на міжнародних фінансових біржах, знецінення акцій та цінних паперів.

Отже, фінансова взаємозалежність країн-кредиторів і країн-боржників, а також держав-членів регіональних об'єднань, як відзначає економіст Августин Паліч (Республіка Словенія), суттєва, і має великий вплив на стан їх економіки і фінансів²³. Все це дає підставу стверджувати, що в майбутньому країнам цього регіону для захисту фінансової інфраструктури необхідно створити щось на зразок Азійського валютного союзу з єдиною грошовою одиницею, наприклад китайським юанем, за яким стоїть великі золоті та сировинні запаси. Фінансова криза (1997 р.) – свідчення того, що країни-учасниці руху Неприєднання сьогодні більш віддалені від побудови Нового міжнародного економічного порядку (НМЕП), ніж вони були в 60–70-х роках²⁴. Підтвердилась теза, прийнята у Підсумковому документі конференції міністрів закордонних справ країн Неприєднання (м.Нікосія, 1988 р.) про те, що країни-боржники повинні відкрити пропозиції та ініціативи, які не підтверджені реальністю²⁵. Аналіз стану економічного співробітництва показав неможливість побудови нового міжнародного економічного порядку за задумом країн-учасниць Неприєднання. Концепція НМЕП позаблокових країн – більше ілюзія, ніж реальність.

Отже, аналіз економічного співробітництва країн-учасниць Руху неприєднання Азійсько-Тихоокеанського регіону засвідчує, що воно пройшло три етапи, а саме:

- перший – друга половина 60-х – перша половина 70-х років;
- другий – друга половина 70-х – перша половина 80-х років;
- третій – кінець 80-х – 90-ті роки ХХ століття.

Кожний етап має свою специфіку і особливості. Уже на першому етапі співробітництва було підтверджено доцільність утворення АСЕАН, як нової форми регіональної співпраці. Зовнішньополітична стратегія Асоціації – виправдала себе, оскільки сприяла економічному прогресу, в т.ч. і в країнах-членах Руху неприєднання. У рамках АСЕАН дальшого

розвитку отримала інтегративна концепція, як ефективна форма входження внутрішнього ринку країн-членів Асоціації у світовий ринок. На вищих форумах Руху неприєднання питання регіонального співробітництва були у центрі уваги. Керівники позаблокових держав підтвердили стремління до інтеграції у глобальному розумінні слова на ринкових засадах. Парадигма регіонального розвитку з ринковою орієнтацією підтримується більшістю країн, які одночасно віддають перевагу приватному сектору, – говориться у документах Двадцятій конференції голів держав і урядів країн-учасниць Руху неприєднання (м. Дурбан, 29 серпня – 3 вересня 1998 р.)²⁶.

1. Skupovi nesvrstanih zemalja. Dokumenti. 1961-1974. – Beograd, 1974. – S. 34.
2. Ibid. – S. 64.
3. Ibid. – S. 87.
4. Трайкович М. Юридические основы АСЕАН//Международная политика. – 1986. – № 865. – С. 8
5. Чуффрин Т. Политический феномен //Азия и Африка сегодня. - 1997. – № 9. – С.17.
6. Трайкович М. Назв. праця. – С.9.
7. Там само.
8. Гребенщиков Э. Тихоокеанская региональная интеграция//МЭМО. – 1993. – №1. – С. 88.
9. Perspektive i mogućnosti ekonomske saradnje sa zemljama u razvoju. – Ljubljana, 1987. –S.129.
10. Гребенщиков Э. АСЕАН и сдвиги в Юго-Восточной Азии//МЭМО. – 1976. – № 7. – С. 112.
11. Perspektive i mogućnosti ekonomske saradnje sa zemljama u razvoju. – Ljubljana, 1987. – S. 129.
12. Новые индустриальные страны Восточной и Юго-Восточной Азии //Азия и Африка сегодня. – 1991. – № 1. – С.40.
13. Сумский В. Индонезия: феномен "динамической стабильности"//МЭМО. 1993. № 5. С. 100.
14. Правда. 1979. 10. сентября.
15. Сумский В. Назв. праця. С. 113.
16. Новые индустриальные страны Восточной и Юго-Восточной Азии//Азия и Африка сегодня. 1991. № 1. С. 40.
17. Perspektive i mogućnosti ekonomske saradnje sa zemljama u razvoju. – Ljubljana, 1987. – S.130.
18. Nesvrstanost u posthladnoratovskoj eri. Dokumenti. Beograd, 1996. S. 24-25.

19 Ibid. – S. 191.

20. Полжани Н. Индонезия: внешняя политика "нового порядка" //Азия и Африка сегодня. – 1991. – № 1. – С. 39.
21. Новый международный экономический порядок. – Прага, 1986. – С.126.
22. Vrhunec M. Medsebojno ekonomsko sodelovanje dezel v razvoju. – Ljubljana, 1987. –S.80.
23. АЛЦМСП //Papić A. Medjunarodi ekonomski uslovi i akcije koje bi trebalo da olaksaju položaja zemalja u razvoju. – 1988. – S.5.
24. Трайкович М. Югославия и развивающиеся страны //Международная политика.-Белград, 1988. – № 924. – С.2.
25. Лазаревич З. Неприсоединившиеся страны и международные экономические проблемы //Там само. – С. 8.
26. The Final Document of the XII th Summit of the Non-Aligned Movement, 2-3 September 1998, Durban, South Africa. – Durban, 1998. – p. 78.